

Leonardo Da Vinci Project „Bricklayer“

MIĘDZYNARODOWA SYNTEZA KWALIFIKACJI MURARSKICH

Michaela Brockmann

Linda Clarke

Christopher Winch

1. Wprowadzenie

Poniższy raport przedstawia zalecenia związane z rozwojem wspólnej struktury porównawczej kwalifikacji murarskich w ramach Europejskiej Ramowej Struktury Kwalifikacji (ESK). Struktura Kwalifikacji tworzona jest w oparciu o raporty murarskie z Belgii, Danii, Anglii, Francji, Niemiec, Włoch, Holandii oraz Polski i składa się z oceny wymagań dotyczących wiedzy, umiejętności i kompetencji w odniesieniu do ESK, branżowych struktur ramowych a jeżeli to możliwe również do Krajowych Struktur Kwalifikacji (KSK). Kluczowe założenia związane z kwalifikacjami murarskimi w ośmiu krajach są podsumowywane przed podjęciem dyskusji w sprawie struktury i celów ESK. Opisano sposoby, w jaki każdy z krajów rozwija swoje KSK oraz proponowaną Budowlaną Ramową Strukturę Kwalifikacji (SQF) i jej znaczenie w odniesieniu do kwalifikacji murarskich. Na koniec rozpatrzona została również problematyka związana z porównaniem i akceptacją kwalifikacji za granicą, włączając w to możliwość ustanowienia Stref Wzajemnego Zaufania (ZMT) w świetle podobieństw i różnic kwalifikacyjnych pomiędzy ośmioma krajami.

Raport powinien być czytany w kontekście perspektyw europejskiej branży budowlanej w ciągu najbliższych dziesięciu lat. Mówiąc ogólnie, przewiduje się, że zatrudnienie w sektorze usług pozostanie stosunkowo stabilne, choć trudno jest określić wymagany poziom umiejętności, należy pamiętać, że kwalifikacje są często używane (jak czytamy w Raporcie CEDEFOP (2010: 54) i UE 2010a) jako nośnik know-how (potocznie „umiejętności”, w zwykłej, nieco mylącej terminologii). Stanowi to pewien problemem, ponieważ zasób kwalifikacji może zwiększać się niezależnie od zmian zapotrzebowania w zakresie know-how. Kolejnym problemem związanym z naciskami na Unię Europejską (UE) w zakresie promowania akredytacji wcześniejszego nauczania praktycznego (APEL) (UE 2010b, c); jest problematyka związana z charakterystyką zawodowego know-how w zakresie kwalifikacji, jeżeli jednocześnie kwalifikacje uznawane są za wiedzę specjalistyczną zdobytą w ramach

nauczania praktycznego. Raport „Przyszłe potrzeby kwalifikacji i umiejętności w branży budowlanej” daje nam jednak ważną wskazówkę związaną z przyszłymi wymaganiami poprzez stwierdzenie, że zwiększać się będzie znaczenie umiejętności planowania i zarządzania, „zwiększenie znaczenia samodzielnego zarządzania wliczając w to samodzielne ekipy pracowników ze zwiększoną autonomią w zakresie wykonywania prac” oraz współpracę z innymi w celu osiągnięcia celów (DTI 2008: 23).

Analizowane kwalifikacje murarskie w ośmiu krajach wykazują znaczne różnice. Klasyfikacja ESK klasyfikuje kwalifikacje w zakresie wiedzy, umiejętności (znane powszechnie, jako know-how) oraz samodzielności/odpowiedzialności. Struktura ramowa powinna zostać przystosowana do branżowych i zawodowych poziomów po to, żeby prawidłowo określić kwalifikacje murarskie, aby zapewnić możliwość porównywania ich w różnych krajach, aby zapewnić możliwość uznania, nie tylko samych kwalifikacji, ale także zdobytego w odpowiednim zakresie doświadczenia (UE 2010b).

Porównywanie kwalifikacji murarskich w ośmiu krajach w zakresie określonych czynności, obejmuje zarówno działania manualne jak i nie-manualne, określa usługi wykonywane w zakresie krajowych kwalifikacji, rodzaj podejmowanych działań w oparciu o umiejętności, dodatkowe umiejętności takie jak planowanie i komunikacja (porozumiewanie się) oraz wymagania odnośnie umiejętności zarządzania projektem¹. Działania takie jak planowanie, koordynowanie i ocena wykorzystywane są przy różnych okazjach i nie mogą zostać określone jednym konkretnym rodzajem zadania (Ryle 1979). Są one ważne w celu zrozumienia, w jakim stopniu murarze mogą pracować samodzielnie i określenia, w jakim stopniu potrzebują nadzoru. Tabela 1 ilustruje sytuację przez pokazanie zakresu działań murarskich na rynku pracy. Praca przygotowana przez CEDEFOP (2010: 14) również przewiduje zwiększanie się nacisku na dodatkowe umiejętności (takie jak planowanie, komunikacja-porozumiewanie się i koordynacja) w latach 2010 r. do 2020 r..

Tabela 1: Zakres działań murarskich w ośmiu krajach

Kraj	Pod-sektor	Manualne	Nie-manualne
Dania	Nowe zabudowy Rewitalizacja miejska Renowacja budynków Naprawy/konserwacja Roboty budowlane na dużą skalę (prefabrykaty)	Układanie cegieł i bloków Układanie podłóg, kafelkowanie Układanie dachów Łączenie Pomiary budowlane Kanelowanie fasady Rusztowania budowlane Montaż izolacji Stolarka	Planowanie prac Kontrola jakości Komunikacja z klientem Przestrzeganie zasad BHP Praca w oparciu o plany techniczne Współpraca z innymi wykonawcami na budowie/ w branży
Belgia	Budowa domów Budynki komercyjne Renowacja budynków Naprawy/konserwacja	Budowa z użyciem cegieł, bloków, kamienia i betonu Tynkowanie Systemy hydrauliczne oraz kanalizacyjne Formowanie Kafelkowanie Rusztowania budowlane Łączenie Klejenie Fasady Montaż izolacji Stolarka Prowadzenie	Planowanie prac, włącznie z zamawianiem materiałów Ocena przydatności materiałów Odczytywanie i przygotowywanie planów technicznych Kontakt z zaopatrzeniowcami, Przestrzeganie zasad BHP Kontrola jakości wliczając w to przestrzeganie daty ukończenia, przekazywanie wniosków klientów, załatwianie pozwoleń na prace Komunikacja z klientem, wykonawcami i współpracownikami
Polska	Budowa domów Budynki komercyjne Renowacja budynków Naprawy/konserwacja	Prace murarskie Tynkowanie Prace wykończeniowe Podłogi, kafelkowanie Prace kamieniarskie	Planowanie prac, włączając w to ocenę przydatności materiałów, podejmowanie prac Przestrzeganie zasad BHP Kontrola jakości

		Betonowanie Stolarka Pomiary Łączenie Wykonywanie drenażu i nadproży Szalunek Montaż izolacji Elewacje	Komunikacja ze współpracownikami, klientami i wykonawcami (poziom 3) Przyuczanie współpracowników (poziom 3)
Niemcy	Budowa domów Budynki komercyjne Renowacja budynków Naprawy/konserwacja	Budowa z użyciem cegieł, bloków, kamienia i betonu Tynkowanie Prace wykończeniowe Szalunek Montaż izolacji Rusztowania budowlane A także: Inżynieria wodno-ładowa	Planowanie prac Kontrola jakości Komunikacja z klientem Podejmowanie realizacji kontraktów Podejmowanie prac Ocena i wybór materiałów Odczyt i przygotowywanie planów technicznych Pomiary Przestrzeganie BHP Praca z planami technicznymi Współpraca z innymi wykonawcami na budowie/ w branży
Francja	Budowa domu Budowy komercyjne Renowacja budynków Naprawy/konserwacja	Budowa z użyciem cegieł, bloków, kamienia, betonu i gotowych materiałów Pomiary budowlane Rusztowania budowlane Szalunek Betonowanie Instalacja sieci hydraulicznej	Planowanie prac, włączając w to zapewnienie materiałów, kontakt z zaopatrzeniowcami, ocena i podjęcie prac, przygotowanie i odczyt planów technicznych Przestrzeganie zasad BHP Kontrola jakości Likwidacja odpadów z placu budowy Komunikacja z klientem, wykonawcami oraz współpracownikami
Holandia	Budowa domów Budowy komercyjne Naprawy/konserwacja – Kwalifikacje specjalistyczne Poziom 3	Budowa z użyciem cegieł, bloków, kamienia, betonu Łączenie Montaż izolacji Klejenie Betonowanie (kwalifikacje specjalistyczne – odbudowa Poziom 3)	Planowanie i przygotowanie prac, włączając w to pracę z planami technicznymi Przestrzeganie zasad BHP Komunikacja oraz z współpraca z innymi pracownikami Na poziomie 3: Kierowanie zespołem Kontrola jakości Konsultacje z osobami trzecimi Kontrolowanie postępów Raportowanie zarządzania
Włochy	Budowa domów, konserwacja oraz Renowacja budynków , Inżynieria,	Prace murarskie (filary, kolumny, łuki, murarstwo, specjalne pokrycia, gzymsy, sklepienia beczkowe, głowice krzyżowe, sklepienia kopułowe, sklepienia gotyckie, schody, fronty z łukami kamiennymi, marmur, kafelki), instalacja parapetów oraz framug okiennych, montaż tralek, poręczy, zarówno murowanych jak i żelaznych	Niejasne
Anglia	Budowa domów Budowy komercyjne Renowacja budynków Naprawy/konserwacja	Prace budowlane z użyciem cegieł i bloków Transport i czynności manipulacyjne materiałów	Podjęcie prac Praca z planami technicznymi Wybór materiałów i sprzętu Przestrzeganie zasad BHP Dostosowanie się do efektywnych metod pracy Komunikacja ze współpracownikami

Odnosnie pod-sektorów, w różnych krajach stwierdzono znaczące podobieństwa, a także to, że murarze wykonują szeroki zakres usług. W kwestii działań nie-manualnych również stwierdzono znaczne podobieństwa, za wyjątkiem Anglii i Włoch (gdzie sytuacja nie jest jasna). Natomiast jeżeli chodzi o wymagania związane z wiedzą, sytuacja jest znacznie bardziej skomplikowana (Tabela 2):

- Z wyjątkiem Anglii i Włoch, są pewne elementy ogólnej edukacji w ramach wszystkich kwalifikacji.
- Dania jest jedynym krajem, który w ramach edukacji zapewnia również odpowiedni poziom wiedzy technicznej, podczas gdy większość innych krajów ogranicza się wyłącznie do szkolenia z zakresu przestrzegania BHP i ogólnych informacji prawnych na temat branży.
- Mimo różnic między krajami, we wszystkich krajach, za wyjątkiem Anglii, Włoch i Holandii, wiedza zawodowa jest bardzo ważna. W przypadku Anglii są dowody na zawężanie programu nauczania w zakresie murarstwa.

Tabela 2: Rodzaje wiedzy i zakres know-how

	Kształcenie ogólne oraz podstawowe przygotowanie zawodowe	Branżowe	Zawodowe (Zakres)
Niemcy	Język niemiecki Ekonomia Nauki społeczne Matematyka Rysunek techniczny	Prawo pracy Wiedza z BHP Ochrona środowiska	Przyjmowanie zleceń; kontrola pracy; planowanie i wykonywanie prac; rozpoczęcie prac, zabezpieczenie, uprzątnięcie placu budowy; sprawdzenie, przechowywanie, wybór materiałów; odczytywanie i działanie zgodnie z rysunkami, przygotowywanie szkiców; robienie pomiarów; zapewnianie jakości oraz system zgłoszeń; przygotowywanie elementów konstrukcyjnych z drewna, betonu; izolacja, tynkowanie, chodniki, kafelkowanie, sucha budowa bez użycia zaprawy; przygotowanie dołów oraz rowów budowlanych, budowa dróg, zbiorników wodnych oraz kanalizacji.
Dania	Język duński Nauki społeczne Informatyka Matematyka Rysunek techniczny	Środowisko pracy Materiałoznawstwo Podst. Przedsiębiorczości oraz innowacji Rozwój produktów i usług	Kafelkowanie; posadzki; przygotowanie i praca z rysunkami; korzystanie z materiałów oraz narzędzi; prace murarskie oraz przygotowanie powierzchni; obliczenia matematyczne; rusztowania budowlane; planowanie prac, włączając w to kontakty z klientem; współpraca z innymi wykonawcami w ramach procesu; przygotowywanie koncepcji; zasady BHP; montaż izolacji; prace murarskie; oraz układanie dachu; planowanie, organizacja i sprawdzenie projektów.
Belgia	Język ojczysty Matematyka Rysunek techniczny	Tak	Podstawy murarskie; Zbrojenie fundamentów; Prace murarskie na wysokości; Podstawowe konstrukcje betonowe ; Budowa piwnic i ścieków; fasady; Budowle betonowe.
Polska	Ekonomia Nauki społeczne: Podstawy informatyki Matematyka Język polski Rysunek techniczny	Prawo pracy Zasady BHP Materiałoznawstwo Podstawy przedsiębiorczości	Organizacja i planowanie prac; materiały, narzędzia oraz wyposażenie; prace ziemne; mury ceglane; sufity, nadproża oraz gzymsy; stolarka i praca z żelazem; betonowanie; tynkowanie; łączenie; naprawy; wyburzanie
Holandia	Język niderlandzki Język angielski Matematyka	Nie	Układanie cegieł; klejenie

Francja	Język francuski Język obcy Historia Geografia Wiedza o społeczeństwie Sport Rysunek techniczny	Prawo pracy Zasady BHP	Przygotowanie pracy; organizacja miejsca pracy; instalacja struktur; Likwidacja odpadów z placu budowy; rusztowania budowlane; budowle ramowe z bloków i cegieł; prace murarskie; wzmocnienia; beton; składniki; renderowanie i hydroizolacja; hydraulika oraz układ elektryczny; utrzymywanie wyposażenia w dobrym stanie; wymiana informacji
Anglia	Umiejętności funkcjonalne (umiejętność pisania i czytania, umiejętność liczenia, informatyka)	Zasady BHP Ochrona środowiska	Układanie cegieł: Przestrzeganie ogólnych zasad bezpieczeństwa w miejscu pracy; stosowanie skutecznych rozwiązań w miejscu pracy; transport i wykorzystywanie materiałów; wznoszenie struktur murarskich; Ustawianie konstrukcji murarskich.
Włochy	Włoski, regulacje włoskie oraz społeczności, Informatyka	Zasady BHP	W zależności od regionu

W kwestii zarządzeń związanych z kwalifikacjami murarskimi (Tabela 3), najważniejsze podobieństwa i różnice związane z tworzeniem wspólnej struktury ramowej obejmują:

- Obecność społecznych porozumień partnerskich we wszystkich krajach za wyjątkiem Anglii i Polski.
- Finansowanie szkolenia (przez państwo i przedsiębiorstwa) we wszystkich krajach.
- Zawodowy rynek pracy we wszystkich krajach z wyjątkiem Anglii i Włoch, oraz w pewnym stopniu Francji i Holandii.

Tabela 3: Struktury Zarządzania Kwalifikacjami

	Partner społeczny/ przepisy zatrudniającego	Mechanizm finansowania	Centralnie/ Regionalnie	Odpowiedzialność za definiowanie kwalifikacji	Model szkolenia (OLM) vs produkcja (ILM)	Podział Praca manualna i przemysłowa	Rola państwa
Dania	Partner społeczny	Państwo + opłata/dotacja	Centralnie	Komisje partnera społecznego	OLM/Branża	Tak	Zatwierdzenie
Belgia	Partner społeczny	Państwo + Opłata/dotacja	Ważny element regionalny	Vlor (<i>Flamandzka Rada ds. Edukacji</i>)+ partnerzy społeczni	OLM	Nie	Ustalenia wytycznych
Niemcy	Partner społeczny	Państwo + opłata/dotacja	Ważny element regionalny	BIBB+ partnerzy społeczni	OLM	Tak	Ustawodawstwo i nadzór
Holandia	Partner społeczny	Państwo + opłata/dotacja	Centralnie	Partnerzy społeczni	Mieszany	Nie	Określanie zasad i procedur
Polska	Rząd	Państwo + Fundusz szkoleniowy	Centralnie	Rząd	OLM	Nie	Ustawodawstwo i nadzór
Francja	Partner społeczny	Państwo + opłata	Centralnie	CPC + partnerzy społeczni	OLM	Nie	Ustawodawstwo i nadzór
Anglia	Pracodawca	Państwo + Opłata/dotacja	Centralnie	Pracodawca/związki zawodowe	Branża/ILM	Nie	Przewaga organizacji (częściowo) pozarządowych -quangos
Włochy	Partnerzy społeczni i regiony	Wspólne finansowanie	Regionalnie	Regionalnie poprzez programy praktyk zawodowych	ILM	Tak + współprac. oraz SME	Ogólna, minimalna

Sytuację kształcenia oraz szkoleń zawodowych (*ang. VET*) w każdym kraju z osobna można podsumować w następujący sposób:

Polska wyróżnia się tym, że podstawowym sposobem kształcenia w tym kraju jest kształcenie 3-letnie w szkołach zawodowych. Odbyna się ono w oparciu o połączenie nauki w klasie z zajęciami warsztatowymi. Program jest bardzo szeroki i obejmuje również wykształcenie ogólne.

W **Belgii** jest podobnie, 40% uczniów należących do tej samej kohorty demograficznej kończy szkołę zawodową w pełnym wymiarze godzin, natomiast pozostałe 40% pobiera naukę zawodu przez system praktyk. Pierwsza formuła zapewnia bardzo szerokie kwalifikacje, po 4 latach nauki (znajomość murarstwa, montażu budowlanego, zbrojenia). Ponieważ nauka jest podzielona na moduły, uczeń ma prawo wybrać wyłącznie kształcenie murarskie. Ukończenie programu praktyk trwa 3 lata i kończy się zdobyciem kwalifikacji murarskich.

W **Holandii**, kształcenie zawodowe w zakresie murarstwa jest częścią nauki ogólnej w szkole zawodowej. Kwalifikacje zawodowe można uzyskać w dwojaki sposób, albo przez szkołę albo poprzez naukę teoretyczną w formie wykładów/kursów i praktyki zawodowe na zajęciach warsztatowych. Murarstwo jest oparte w znacznym stopniu o zajęcia praktyczne a zdobycie podstawowego dyplomu holenderskiego – Świadectwo Zawodowe KSK - trwa 2 lata.

We **Francji**, najpopularniejszą drogą do kwalifikacji zawodowych jest zdobycie Świadectwa Upoważnień Zawodowych (*CAP - Certificat d'Aptitude Professionel*). Nauka podlega systemowi edukacji powszechnej, uzyskanie dyplomu trwa 2-3 lata i obejmuje program praktyk zawodowych, (z czego 75% praktyk odbywa się u wybranego pracodawcy a 25% w centrum szkolenia zawodowego). Program ten plasuje się na Poziomie 3 we francuskim systemie edukacji powszechnej KSK.

Zdobycie kwalifikacji zawodowych w **Niemczech** zajmuje trzy lata. W ciągu pierwszego roku nauka zawodu obejmuje całą branżę budowlaną. W czasie drugiego roku, uczniowie wybierają specjalizację w jednej z trzech kategorii budowlanych (budownictwo, inżynieria, prace wykończeniowe) co umożliwia zdobycie uprawnień wykwalifikowanego robotnika budowlanego. Dopiero w czasie trzeciego roku istnieje możliwość wybrania specjalizacji murarskiej. Kształcenie zawodowe odbywa się głównie na placu budowy (4 dni w tygodniu) i w szkole (1 dzień w tygodniu). Praktykanci biorą również udział (łącznie do 37 tygodni) w szkoleniu w centrach szkoleniowych finansowanych z opłat uiszczanych przez przedsiębiorstwa budowlane.

W **Danii**, w odróżnieniu do Niemiec, większy nacisk jest od dawna kładziony na zajęcia praktyczne w szkole. Szkolne praktyki przysposobienia zawodowego odbywają się w szkołach zawodowych w ciągu co najmniej 20 pierwszych tygodni nauki szkolnej. Stopniowo wprowadza się również tradycyjny system praktyk zawodowych. Program obejmuje 3 lata i 8 miesięcy. Wyróżnia się dwa etapy szkolenia: uczniowie mogą zdobyć kwalifikacje kafelkarza po 2,5 roku, żeby uzyskać kwalifikacje murarza należy ukończyć pełny program (trwający 3,5 roku).

Dla kontrastu, zdobywanie kwalifikacji murarskich w **Anglii** jest zdominowane przez wysoki procent kształcenia niesformalizowanego i odbywa się w miejscu pracy, zaświadczenia i ocena umiejętności zawodowych wydawane są też w miejscu pracy. Na program przysposobienia zawodowego (trwający zazwyczaj 2 lata) składa się: Certyfikat Krajowych Kwalifikacji Zawodowych (*NVQ – National Vocational Qualification*), wystawiany w oparciu o faktycznie wykonywaną pracę oraz Dyplom Budowlany (sprawności techniczne i

teoretyczne) i tak zwane „umiejętności praktyczne”. Kompetencje zawodowe w ramach wyżej wymienionych certyfikatów mają wąski zakres i są raczej luźno ze sobą powiązane. Zwiększa się udział kształcenia zawodowego w zakresie murarstwa w oparciu o zajęcia szkolne, połączone z ćwiczeniami praktycznymi w celu uzyskania dyplomu. Kursy zawodowe charakteryzują się silnym zróżnicowaniem jeżeli chodzi o różne dyscypliny budownictwa i nie posiadają wspólnej bazy. Kwalifikacje murarskie w Anglii potwierdzane są głównie Certyfikatem Krajowych Kwalifikacji Zawodowych - NVQ Poziom 2.

We **Włoszech**, najpopularniejszym rodzajem zdobywania wykształcenia zawodowego jest program praktyk (oddzielny system dla młodzieży w wieku od 15 lat oraz oddzielny system “praktyk zawodowych” dla osób w wieku od 18 do 19 lat). Jednakże, w kontekście niewielkiego uznania dla kształcenia zawodowego, popularyzacja nauki poprzez praktykę, nawet jeżeli wzrasta, jest raczej niska. Zakres wiedzy oraz struktura programu praktyk jest w dużej mierze związany z regionalnymi umowami zbiorowymi.

2. Międzynarodowe podsumowanie kształcenia zawodowego w zakresie murarstwa: trzy sprawy podstawowe

Na bazie wyżej wymienionych ośmiu krajów, możliwe jest wyróżnienie trzech dominujących modeli kształcenia zawodowego związanych z różnymi kwalifikacjami murarskimi oraz różnorodnego odzwierciedlenia tych różnic pomiędzy: branżą i zatrudnieniem, wąskim i szerokim zakresem działań; elementami opartymi na pracy i elementami związanymi ze szkołą (patrz Tabela 4). Pomimo różnic, mobilność pracowników w ramach sektora budowlanego w Europie sugeruje pewien rodzaj wiedzy lokalnej o różnej naturze kwalifikacji jaką posiadają potencjalni pracownicy, a także nagromadzone przez wielu murarzy doświadczenie, które póki co nie jest potwierdzone oficjalnymi zaświadczeniami.

Tabela 4: Skrócone porównanie wykształcenia zawodowego w zakresie murarstwa

	Szeroki Program Murarski	Wykształcenie ogólne i społeczne	Umiej. zarządzania projektami	W oparciu o szkołę	Podwójna nauka zawodu	Tradycyjna nauka zawodu (odbyta)	Partnersstwo społeczne
Belgia G3	√	√	√	√	√		√
Dania G3	√	√	√	Minimalnie	√	(Drugorzędny sposób)	√
Anglia G1				Główny	Drugorzędny sposób z ograniczonym elementem kształcenia ogólnego	Drugorzędny sposób	
Francja G3	√	√	√	Drugorzędny sposób	√		√
Niemcy G3	√	√	√	Drugorzędny sposób	√		√
Włochy G1	Różnie regionalne					Główny sposób	
Holandia G3		√	√ ale tylko na poz. 3	√	√		√
Polska G2	√	√	√	√	Drugorzędny sposób		ograniczone

Różnice wynikające ze sposobu zdobywania wykształcenia:

Grupa Pierwsza - Anglia i Włochy: w tych krajach murarstwo jest branżą „pod presją”, napięcie daje się szczególnie zauważyć w formie niedofinansowania kształcenia zawodowego, braków związanych z praktykami zawodowymi, zmianach w zakresie zatrudnienia, braku zespolonego działania w procesie kształcenia, naturze partnerstwa społecznego oraz wiedzy i umiejętnościach związanych z zarządzaniem projektem. We Włoszech obserwuje się ogromne zróżnicowanie statusu i jakości kształcenia zawodowego w zależności od regionu, co również stanowi poważny problem (DTI 2008: 29).

Grupa Druga - Polska: ogólnie widziana, jako reprezentant systemu kształcenia zawodowego w oparciu o system szkolny, podobnie jak Francja (choć w przypadku murarstwa Francja jest nietypowym przykładem ze względu na dominującą rolę praktyk zawodowych i mocne partnerstwo społeczne, stąd zalicza się ją do Grupy 3). Tę grupę charakteryzuje szerokie i całościowe rozumienie kwalifikacji zawodowych oraz szczególna troska związana z rozwojem umiejętności prowadzenia i zarządzania projektem. Polska, w odróżnieniu od Francji, nie posiada dobrze rozwiniętego systemu partnerstwa społecznego, w którym partnerzy społeczni, włączając w to związki zawodowe odgrywają znaczącą rolę w zapewnianiu oraz kierowaniu szkoleniem zawodowym.

Grupa Trzecia - Belgia, Dania, Francja, Niemcy i Holandia: reprezentuje dualistyczne podejście do kształcenia zawodowego (choć Belgia posiada silnie rozwinięty sposób w oparciu o szkołę), w którym zarządzanie zostało rozdzielone pomiędzy państwo, pracodawców oraz związki zawodowe, wraz z silną identyfikacją zawodową oraz charakterystycznym pojęciem związanym z kompetencjami zawodowymi. Naukę rozdzielono pomiędzy miejsce pracy, warsztaty szkolne oraz zajęcia w klasie. Francja zaliczana jest do tej grupy ponieważ we Francji dominującą formą kształcenia murarzy jest dualistyczna forma praktyk.

Systemy należące do Grupy Trzeciej charakteryzują się rozmachem w zakresie możliwości podjęcia realizacji różnych zadań w branży budowlanej oraz naciskiem na kształcenie ogólne oraz rozwój umiejętności zarządzania projektem. Zakres techniczny jest mało zróżnicowany w przypadku Belgii, Danii i Niemiec, w przypadku murarstwa w Holandii jest on znacznie bardziej restrykcyjny i zbliżony do Anglii. Zarówno w Holandii jak i Anglii kwalifikacje są umieszczane na poziomie 2 ESK.

3. Kluczowe punkty ESK- europejskich ram kwalifikacyjnych łącznie z niedociągnięciami w projektach

Europejskie ramy kwalifikacyjne przyjęte przez Parlament Europejski w roku 2008 opisywane jako „meta-struktura ramowa”, stworzono z myślą o promowaniu zarówno wspólnej terminologii jak i wspólnego punktu odniesienia w celu porównywania kwalifikacji krajów członkowskich Unii Europejskiej (UE) (Méhaut and Winch 2011). Działania te należy przyjąć za ogólną tendencję wspieraną przez organizacje międzynarodowe (zwłaszcza Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju OECD) związaną z rozwijaniem podobnych struktur ramowych na szczeblach krajowych i międzynarodowych. Europejskie ramy kwalifikacyjne działają na zasadzie rozbudowanej struktury ramowej, której celem jest zacieranie granic pomiędzy wykształceniem zawodowym a wykształceniem ogólnym, co jest zarazem wypełnianiem jednego z założeń polityki europejskiej. Europejskie ramy kwalifikacyjne są również w pełni zaangażowane w europejską politykę związaną z nauką zawodu i nauką specjalistyczną „przez całe życie”, bez rozróżniania kwalifikacji poziomu

początkowego i kontynuacji nauki. Idąc dalej – zgodnie z zaleceniami i terminologią europejską – europejskie ramy kwalifikacyjne mają na celu aby uznane zostały kwalifikacje zawodowe zdobyte w sposób alternatywny, poza systemem formalnym, zdobyte nieformalnie i incydentalnie. Aby osiągnąć zamierzony cel, uwzględniając porażki poprzednich prób stworzenia systemu porównywania kwalifikacji na szczeblu europejskim, zdecydowano, że system oparty będzie na wynikach nauki. W związku z tym odstąpiono od metody „wkład-wynik” (liczba lat nauki, liczba godzin szkolenia zawodowego (wkład) i przykładowo ocena z egzaminu podsumowująca poziom wiedzy (wynik)).

Jak pokazano w tabeli 5, założenia projektu mają na celu osiągnięcie dwóch różnych celów.

1. ‘Poziomo’ - porównanie poziomów kwalifikacji pomiędzy krajami, przypuszczalnie niezbędne w kontekście kształcenia i mobilności na rynku pracy w Europie, przedstawione w formie wstępu do wprowadzenia ECVET - Europejskiego Systemu Zbierania i Przenoszenia Punktów Kredytowych w systemie kształcenia zawodowego.
2. ‘Pionowo’ - porównanie, skoncentrowane raczej na rozróżnieniu krajowym w kontekście „nauki zawodu przez całe życie” i pionowe przechodzenie z jednej kwalifikacji do drugiej (jak w systemie francuskim i holenderskim).

Trzecim celem europejskich ram kwalifikacyjnych (ESK) jest pozycja “na rynku pracy”, prezentowana jako stopień mobilności pracowników, porównująca kwalifikacje i umiejętności zawodowe. „Umiejętności” są w związku z tym oparte na koncepcji autonomii nauczania, ale również autonomii w miejscu pracy.

Tabela 5: Zarys Struktury Europejskich Ram Kwalifikacyjnych: Charakterystyka Poznawcza

Poziomy	Wiedza	Umiejętności	Kompetencja/fachowość (Autonomia i odpowiedzialność)
Poziom 1 (najniższy)			
Poziom 2			
Poziom 3			
Poziom 4			
Poziom 5			
Poziom 6			
Poziom 7			
Poziom 8 (praca doktorska)			

Struktura ramowa może być rozpatrywana w kategorii „meta” ponieważ:

- istnieje możliwość porównania różnych krajowych ram kwalifikacyjnych (KSK) (przyjmując pewną elastyczność językową);
- wszystkie kwalifikacje mogą zostać porównane, niezależnie od ich charakteru, celu i sposobu zdobycia;
- jednocześnie mając na celu rozwój polityki kształcenia ogólnego i zawodowego, wykracza poza ten cel w kierunku starej aspiracji związanej z „wolnym przepływem siły roboczej”.

Jak działają Europejskie Ramy Kwalifikacyjne (ESK)

Europejskie Ramy Kwalifikacyjne nie poświadczają w sposób bezpośredni kompetencji zawodowych, ich celem jest działanie w charakterze meta-struktury ramowej, pośrednie porównywanie kwalifikacji w różnych krajach. Jeżeli poświadczone osiągnięcia mogą zostać określone w Krajowych Ramach Kwalifikacyjnych jako wynik, wtedy powinna istnieć możliwość zestawienia dwóch lub więcej kwalifikacji w siatce Europejskich Ram Kwalifikacyjnych w celu określenia ich równoważności. Jeżeli krajowe ramy kwalifikacje same w sobie są oparte na wynikach i są dostosowane do struktury Europejskich Ram Kwalifikacyjnych, porównanie jest dużo łatwiejsze. Koncepcja wyników nauki jest jednak problematyczna i może zostać interpretowana na wiele różnych sposobów. Przykładowo, angielskie krajowe ramy kwalifikacyjne (KSK) zakładają, że jeżeli osoba posiada umiejętność wykonywania czegoś w określonych warunkach w danym miejscu pracy, powinna zostać zakwalifikowana za umiejętność wykonywania danej czynności, niezależnie od sposobu w jaki tę umiejętność zdobyła, czy to miało miejsce w miejscu pracy, czy w warsztacie szkolnym czy w klasie. Ważnym elementem w tym rozumowaniu jest to, jak opisujący określi poświadczaną umiejętność. Jednak takie rozumienie ‘wyniku pobierania nauki’ jest dość szczególne i nie odpowiada szerszemu rozumieniu używania tego terminu (Brockmann i inni 2008a).

Europejskie i Krajowe Ramy Kwalifikacyjne są do siebie podobne pod tym względem, że korzystają z poziomej i pionowej siatki kwalifikacji, (kolumny) w zakresie charakterystyki poznawczej oraz (wiersze) odnośnie poziomów hierarchii akademickiej. Porównanie dwóch krajowych kwalifikacji odbywa się poprzez zlokalizowanie dwóch lub więcej kwalifikacji na siatce europejskiej (ESK) i, jeżeli lokalizacja wierszy jest zbieżna dla kwalifikacji krajowych, poziom kwalifikacji jest uznawany za równoznaczny (Tabela 5). Europejskie Ramy Kwalifikacyjne (ESK) umożliwiają wzajemne porównanie poziomów krajowych kwalifikacji.

W związku z naciskiem na element projektu odnoszący się do wyników nauki, ESK ma również zawierać certyfikowane wyniki nauki osiągane poprzez APEL – to znaczy, odróżniając je od formalnego procesu nauczania – a także poprzez konwencjonalne sposoby pedagogiczne. Jednak termin „wynik nauczania” jest znacznie częściej używany w sensie „standardu”, to znaczy zestawu kryteriów oceny postępów w zakresie programowym oraz jako podstawy środek oceny (Brockmann i inni 2008a; Allais i inni 2009). Ten środek może określać stopień w jakim kandydat opanował lub nie opanował standard programowy (Coles 2007).

Konstrukcja wielojęzyczna – co może przepaść w tłumaczeniu

ESK dostępna jest w każdym z języków używanych w UE, a to wiąże się z problemami związanymi z tłumaczeniem i interpretacją. Przykładowo, w języku angielskim podziały pionowe „wiedza”, „umiejętności” i „kompetencje” mogą być zastosowane w specyficznym znaczeniu (kontekście) języka angielskiego, co może stać się źródłem znaczących różnic w rozumieniu tych pojęć w przypadku stosowania ich w innych krajach:

Wiedza (ang. Knowledge): : język angielski nie rozróżnia wiedzy uporządkowanej i nieuporządkowanej w taki sposób, w jaki rozróżniają ją Niemcy ‘*Wissen*’ (wiedza-(znajomość tematu) uporządkowana) i ‘*Kenntnis*’ (wiedza nieuporządkowana). Jednak, niemiecka wersja ESK przekłada „Wiedzę” jako ‘*Kenntnis*’, choć rozwijająca się KSK używa terminu ‘*Wissen*’.

Umiejętności (ang. skill): angielski termin jest bardzo elastyczny, zakorzeniony w idei umiejętności wykonania zadania i nie dotyczy zakresu umiejętności zawodowych, jak ma to

miejsce przykładowo, w Niemczech gdzie w tym celu używa się terminu *'berufliche Handlungsfähigkeit'* lub „umiejętności podjęcia działań zawodowych”. Niemcy również rozróżniają meta-umiejętność, polegającą na umiejętności - zdolności planowania i koordynowania zwaną *'Fähigkeit'* oraz związany z działaniami talent lub umiejętności zwane *'Fertigkeiten'*. Subtelności klasyfikacji “know-how” – co jest terminem bardziej odpowiednim od “umiejętności” – ztraca się w procesie tłumaczenia ESK. Jest to istotnym problemem związanym z projektem ponieważ oczekiwania odnośnie umiejętności od pracowników budowlanych w ciągu najbliższych 10 lat nie dotyczą wykonywania konkretnych zadań (“umiejętności”) ale raczej różnorodnych zadań związanych z realizacją projektu (*Fähigkeiten*) (DTI 2008: 23).

Kompetencje to termin, który jest najbardziej kompleksowy i łatwy do błędnej interpretacji. ESK same w sobie bywają często opisywane, jako „struktura ramowa kompetencji” (UE 2010c). Jednak, od posiadacza kompetencji oczekuje się atrybutów, mniej lub bardziej, związanych ze wszystkimi trzema kolumnami w Tabeli 5, i w tym sensie osiągnięcia wyników w nauce związanych z wiedzą, umiejętnościami, autonomią i odpowiedzialnością. Angielski termin „kompetencje” i powiązane z nim terminy w innych językach jak „*Kompetenz*” w języku niemieckim i „*compétence*” w języku francuskim, mają szczególne znaczenie w kontekście zawodowym. Tak więc angielski termin odwołuje się raczej do nabywania umiejętności lub pakietu umiejętności na poziomie progowym i nie obejmuje niezależności osobistej lub oceny sytuacji w oparciu o uporządkowaną wiedzę jak to ma miejsce na przykład w przypadku terminu holenderskiego, francuskiego i niemieckiego (Winch 2011; Brockmann i inni 2008b; Brockmann i inni 2008c).

Co ważniejsze, idea autonomicznych pracowników, którzy planują, kontrolują, koordynują i oceniają własną pracę jest znacznie inna od pozycji w hierarchii kierowniczej, co wiąże się z „autonomią i odpowiedzialnością” w trzeciej kolumnie ESK (Tabela 5). Ma to szczególne znaczenie w związku z porównaniem kwalifikacji murarskich, ponieważ, jak widać – cechy te są ważne w przynajmniej sześciu z ośmiu państw objętych badaniem i w ciągu najbliższych dziesięciu lat nabiorą jeszcze większego znaczenia.

Innym ważnym pominięciem w strukturze ramowej, które może powodować problemy w przypadku tworzenia branżowych i zawodowych struktur ramowych jest problem *zakresu*. Jak widać w Tabelach od 1 do 6 (patrz załącznik), nominalne kwalifikacje takich samych zawodów (przykładowo, murarz, *maçon*, *Maurer*) mogą obejmować zupełnie różne czynności. W związku z tym w wielu krajach (np. w Anglii) kwalifikacje murarskie polegają w dużym stopniu na układaniu cegieł, podczas gdy w innych obejmują znacznie więcej. Na przykład w przypadku kwalifikacji francuskich, oczekuje się od wykwalifikowanego murarza (fr. *maçon*) umiejętności wybudowania domu z pewną pomocą innych specjalistów, a szczególne umiejętności obejmują: przygotowanie prac, organizację miejsca pracy, montaż struktur pomocniczych, likwidację odpadów, rusztowania budowlane, konstrukcję w oparciu o obudowę z wykorzystaniem cegieł i bloków, murarstwo, zbrojenia, szalowanie, betoniwanie, gotowe elementy, pomiary i uszczelnianie, rurociągi i przewody, utrzymywanie wyposażenia w dobrym stanie technicznym, wymianę informacji (Méhaut and Hervy-Guillaume 2009; Brockmann i inni 2008c). Różnice zakresu prac pomiędzy różnymi państwami nie są rozpatrywane w ramach ESK co oznacza, że jest ona niekompletna i wymaga dokładnej analizy problematyki na poziomie zawodowym. Każda zawodowa struktura ramowa związana z murarstwem powinna wskazać i określić “zakres czynności”.

4. Rozwój KSK i odniesienia dla każdego państwa

Drugim etapem wprowadzania ESK jest wyrównanie lub pogodzenie (w bardziej urzędowym języku “odniesienie”) krajowych kwalifikacji lub KSK do ESK, co wydaje się konieczne w związku z przynajmniej nominalną równowartością pomiędzy statusem (poziomem) krajowych kwalifikacji a poziomem ESK. Jeżeli ESK ma służyć, jako metoda przekładania poziomów kwalifikacji kraju A i kwalifikacji kraju B, powinna być konsekwentna i godna zaufania. Sam proces odnośników wymaga od każdego z państw stworzenia Krajowych Struktur Klasyfikacji (KSK) w przypadku, jeżeli takie jeszcze nie istnieją, ponieważ odniesienie indywidualnych kwalifikacji do Europejskich Struktur Klasyfikacji (ESK) w innym przypadku stanie się uciążliwe. Jednak, brak standardowej procedury odnoszenia lub obowiązku międzynarodowej procedury oceny odniesień krajowych powoduje zagrożenie związane z brakiem zaufania do samego procesu tworzenia struktury, zwłaszcza, że możliwy jest potencjalny konflikt interesów pomiędzy niepełnym odniesieniem na poziomie UE a politycznymi i gospodarczymi nakazami poszczególnych krajów. Proces krajowych odniesień nie może jednocześnie manipulować zaufaniem międzynarodowym w przypadku gdy nie będzie on odpowiednio rygorystyczny i dokładny.

Wszystkie osiem państw objętych badaniem przygotowało lub przygotowuje KSK. Większość z nich to 8-poziomowe struktury ramowe oparte na ESK z wykorzystaniem pionowych podziałów Wiedzy, Zdolności i Autonomii/Odpowiedzialności. Niemcy i prawdopodobnie Holandia będą korzystać z nadrzędnej koncepcji kompetencji przy tworzeniu swoich KSK. Wszystkie kraje wykorzystują pojęcie wyników nauki, jako podstawę do opisu struktur ramowych.

5. Struktura ramowa kwalifikacji branży – Branża budowlana (SQF-Con)

SQF (Struktura ramowa kwalifikacji branży) to projekt opracowany z myślą o strukturze ramowej branży budowlanej, który pozwala na opracowanie ram dla sektora budowlanego, pozostawiając podgrupom wypełnienie danych na różnych poziomach i w różnych kolumnach (Syben 2009). SQF daje możliwość ustalenia poszczególnych faz budowy, od rozpoczęcia prac do przekazania obiektu:

- planowanie;
- przygotowanie miejsca;
- pomiary;
- faza budowlana;
- faza inżynierska;
- sprawdzanie, obliczenia i akceptacja.

Proponowane poziomy SQF (Tabela 7) to przybliżony odpowiednik poziomów z ESK. W przypadku prac murarskich fazami obowiązującymi są: udział w planowaniu (poziom 4); pomiary (poziom 3, 4); faza budowlana (poziom 2- 3); faza inżynierska (poziom 1- 4 łącznie). SQF oferuje również poziom 3a, który jest pomyślany przede wszystkim dla zarządzania małymi grupami pracowników, być może jest on najbardziej przydaty jako opcja zdobywania niezbędnych kwalifikacji przez doświadczenie zawodowe połączone dodatkowo z kształceniem teoretycznym. W związku z tym, że SQF jest natury ogólnej, informacji nie da się określić szczegółowo – ale pracownik budowlany poziomu 3 powinien być na tyle samodzielny, by wykonywać prace bez szczegółowego nadzoru. SQF uważana jest w stosunku do ESK i za kompatybilną (używając podobnej struktury pionowej: Wiedza, Umiejętności i Kompetencje) i za uzupełniającą. Zawiera ona wystarczająco szczegółowe dane dla branży budowlanej, aby mogła być wykorzystana w kontekście bieżących i

przyszłych potrzeb. Jednym z wyników podsumowania jest podkreślenie, że wiedza know-how wykracza poza zwyczajne umiejętności manualne.

Tabela 7: Struktura ramowa SQF

Wiedza „wie”	Umiejętności „potrafi”	Kompetencje „jest w stanie”
Narzędzia, Wyposażenie	Działania praktyczne	Zarządzanie, kontrolowanie
Materiały	Operacje logiczne	Osiąganie wyników
Zasady, Normy, Przepisy	Planowanie, organizowanie	Odpowiedzialność
Procedury	Komunikacja	
Struktury działania, wykonawcy, interfejs (współdziałanie)		

(Syben 2009: 13).

Jak widać z Tabeli 7, każda pionowa sekcja SQF jest również podzielona na komponenty. Choć kolumna Wiedzy jest dość jasna to różnice pomiędzy „potrafi” a „jest w stanie” w drugiej i trzeciej kolumnie można w jasny sposób wyjaśnić podziałem na: a) umiejętności praktyczne; i b) kategorię działań „polimorficznych”, które nie mogą zostać wykonane w jeden określony sposób, ale są niezwykle ważne dla zachowania poprawnej struktury działań i obejmują stopień niezależności i osobistej odpowiedzialności osoby w sposób, w jaki większość krajowych struktur ramowych obejmuje kwalifikacje murarskie. Ważne jest również, jak ma to miejsce w niemieckim KSK, rozpatrywanie zagadnień zarządzania sobą oraz projektem w celu pełnego określenia umiejętności i predyspozycji w zakresie murarstwa zarówno teraz jak i w przyszłości.

Każda adaptacja SQF wymaga:

- rozróżnienia pomiędzy wiedzą przedmiotową i nieprzedmiotową (kolumna Wiedzy);
- uwzględnienia różnic pomiędzy wiedzą praktyczną wykorzystywaną przy: osiągnięciu możliwych do zidentyfikowania zadań (umiejętności); a różnorodnymi działaniami (zdolności polimorficzne i przenikające);
- uwzględnienia elementów zdolności związanych w dużym stopniu z cechami charakteru i usposobienia (umiejętności osobiste).

Nie są to bardzo dokładne kategorie, ale uzasadniają wymagania wobec murarzy, włączając w to umiejętność: kontrolowania własnego procesu pracy, koordynację pracy z innymi pracownikami; naukę wynikającą z doświadczenia. Ponowna kategoryzacja w sposób pokazany w Tabeli 8 pomijając działania w oparciu o zadanie, ma zaletę polegającą na ukazaniu, że proces budowy nie polega tylko na zdolnościach a raczej na szeroko rozumianych umiejętnościach. SQF może zapewnić w ten sposób strukturę ramową w ramach, której osoba porównująca kwalifikacje murarskie będzie w stanie umieścić i poddać wyjaśnieniu klasyfikację różnych rodzajów praktycznych umiejętności i wiedzy oraz doświadczenia wymaganych na różnych poziomach.

Tabela 8: Proponowana poprawiona wersja Struktury SQF.

Struktura wymagań			
Umiejętności zawodowe		Umiejętności osobiste	
Wiedza	Know How	Umiejętności społeczne	Własne umiejętności

Narzędzia, wyposażenie, materiały	<i>Zdolności:</i> Manualne, Intelektualne	<i>Umiejętności transwersalne:</i> Planowanie, Organizowanie, Kontrolowanie Ocenianie	Umiejętności przywódcze/ grupowe, zaangażowanie i komunikacja	Autonomia/ odpowiedzialność, osiąganie rezultatów, świadomość i umiej. nauki, odpowiedzialność
Głęboka i szeroka, Przedmiotowa, Nieprzedmiotowa	Zakres możliwych do podjęcia działań	Zakres możliwych do podjęcia działań		

6. Kwalifikacje a Strefy Wzajemnego Zaufania (SWZ)

Branża budowlana to branża charakteryzująca się wysokim stopniem mobilności zatrudnienia, firm oraz kapitału. Wzajemne uznanie kwalifikacji zawodowych oraz doświadczenia jest ważnym i trwałym problemem praktycznym. Wprowadzenie ESK ma miejsce w zakresie Otwartych Metod Koordynacyjnych i w związku z tym jest dobrowolne, choć bardzo wspierane przez UE. W oparciu o propozycje Cole i Oates (2004) oraz propozycję wprowadzoną do ESK, przewiduje się, że SWZ zostaną rozwinięte w kwestii zapewniania o kwalifikacjach krajowych, które zostaną porównane i ustalone (EC 2008). Sfery wzajemnego Zaufania SWZ zostały zdefiniowane następująco:

Porozumienie pomiędzy osobami prywatnymi, przedsiębiorstwami oraz innymi organizacjami w zakresie zapewnienia, uznawania i oceny wyników kształcenia zawodowego (wiedzy, umiejętności i kompetencji). Oferują one praktyczną pomoc w podejmowaniu decyzji odnośnie oceny kwalifikacji i świadectw, dalszej nauki oraz rekrutacji zawodowej. Mogą być w swojej naturze dynamiczne i mogą przyjmować bardziej lub mniej formalną formę w zależności od wzajemnego zaufania i potrzeb zainteresowanych osób. (Coles and Oates 2004: 8).

Jedną z trudności odnoszącą się do zaufania na poziomie międzynarodowym jest to, że poszczególne państwa mogą być w stosunku do siebie nieufne ponieważ nie zawsze dzielają wspólne wartości związane z doskonaleniem pracy przez szkolenie zawodowe.

Nie stanowi to problemem, jeżeli dwa lub więcej państw współpracuje ze sobą przez jakiś czas w ramach projektów z których płyną wspólne korzyści. Takie projekty mają już miejsce w niektórych regionach UE. Są pewne podobieństwa i różnice związane z rolą jaką szkolenie zawodowe odgrywa w odniesieniu do filozoficznych i etycznych podstaw różnych systemów a identyfikacja odrębnych grup podejścia staje się możliwa (Green 1990; Ashton and Green 1996; Clarke and Winch 2007; Green i inni 1999).

I tak na przykład można wyróżnić „germańskie” podejście do szkolenia zawodowego, gdzie dominuje szkolenie zawodowe reprezentowane przez przekształcanie tradycyjnego systemu praktyk w program, w którym młody zatrudniony bierze udział w zintegrowanym programie kształcenia wykorzystującym zajęcia w klasie, warsztacie szkolnym i w miejscu pracy („System Dualistyczny”). Grupą tą można by objąć Niemcy, Austrię i Szwajcarię oraz Holandię i Danię jako dalszych członków. W tym przypadku odpowiedzialność za kształcenie zawodowe powierzona jest rządowi oraz partnerom społecznym (pracodawcom i związkom zawodowym). Kształcenie zawodowe jest w znacznej mierze poddane wspólnym decyzjom oraz branżowym funduszom szkoleniowym. Pod tym względem Niemcy, Holandia, Dania i Belgia rządzą się podobnymi mechanizmami dotyczącymi szkolenia zawodowego murarzy. W związku z dominacją podobnych struktur oraz podobnym ukierunkowaniem na kształcenie i program praktyk w zakresie murarstwa we Francji, Francję można też przypisać do tej grupy.

Jeżeli systemy kształcenia zawodowego grupowane są pod względem struktur, to pomiędzy różnymi krajami występują odrębne grupy zaufania, jak to sugerują Green, Wolf i Leney (1999), którzy zidentyfikowali poszczególne systemy programów praktyk (zmienne i mieszane), jako dominujące w Europie. Podstawy konstrukcji szkolenia zawodowego oraz systemu „dualistycznego” (daleki pochodny XIX wiecznego systemu przyuczania do zawodu) świadczą o znaczeniu przypisywanym kształceniu zawodowemu oraz naciskiem na szerokie kształcenie, a także na rolę, wartość oraz status wiążący się zawodem, oraz tożsamością społeczną. Podobnie kraje, takie jak Polska, przyjmujące „edukacyjny” model systemu szkolenia zawodowego, gdzie znaczny nacisk położony jest na elementy szerokiego kształcenia takie jak wiedza o społeczeństwie oraz podstawową wiedzę ogólną (np. matematyka) w łatwiejszy sposób osiągną porozumienie niż kraje nastawione na model czysto „szkoleniowy”, gdzie nacisk kładziony jest bardziej na umiejętności wymagane w wybranym miejscu pracy (i vice versa). Pod tym względem Francja i Niemcy rozumieją wzajemnie swoje systemy nauczania, inaczej jest między Francją i Anglią lub Niemcami i Włochami. Systemy szkolenia zawodowego, które rozumieją ważność przecinających się umiejętności oraz cechy osobiste i społeczne, znacznie łatwiej będą przystosowywać się do zmieniających się warunków wykonywania zawodu. Badania, w oparciu o szerokie systemy szkolenia zawodowego murarzy objęły wszystkie państwa z wyjątkiem Anglii i Włoch.

Strefy Wzajemnego Zaufania (SWZ) powinny funkcjonować na rynku pracy, jeżeli wzajemne uznanie kwalifikacji ma działać prawidłowo. W związku z tym zaufanie powinno być obecne pomiędzy potencjalnym pracodawcą a podmiotem gwarantującym prezentowane kwalifikacje. Oznacza to, że porozumienie pomiędzy rządami i/lub organizacjami branżowymi dotyczące odniesień kwalifikacyjnych w odniesieniu do ESK może być konieczną choć niewystarczającą metodą budowania wzajemnego zaufania. Szczegółowy plan rozwoju konstrukcji struktur branżowych oraz Murarska Struktura Ramowa mogą być działaniami wstępnymi służącymi do stworzenia murarskiej ESK, ale nie oznacza to jeszcze, że będzie on poważnie traktowany przez pracodawców i związki zawodowe. “Oficjalnie” wskazane równoważne elementy mogą natrafić na trudności związane z uznaniem na rynku pracy. Wiarygodność każdej kwalifikacji zawodowej zależy również od zaangażowania i porozumienia zainteresowanych podmiotów; im mniej istotne uzgodnienia i zaangażowanie wszystkich zainteresowanych tym mniejszą wartość będzie miał kapitał i status na rynku pracy. W rezultacie, im niższa wartość tym mniej efektywna będzie ESK a większe będą trudności związane z zaufaniem oraz uznawaniem kwalifikacji.

7. Wspólne i rozbieżne elementy w kwalifikacjach murarskich w ośmiu krajach

Najbardziej powszechnym elementem obecnym we wszystkich ośmiu krajach jest to, że kwalifikacje murarskie wymagają od posiadacza znajomości układania cegieł. Oprócz tego ciężko jest wyróżnić wspólny element dla wszystkich ośmiu krajów, poza grupą trzecią Belgią, Danią, Francją i Niemcami. Holandia pasowałaby do tej grupy gdyby nie to, że kwalifikacje murarskie są odpowiednikiem Poziomu 2 i to raczej w dość wąskim zakresie. Polska jest krajem odrobinę trudniejszym do zdefiniowania ze względu na system oparty o szkoły zawodowe, w związku z czym przypisanie jej do grupy trzeciej na siłę może zależeć raczej od doświadczeń zawodowych wykwalifikowanych polskich murarzy niż od szeroko pojętego zakresu szkolnictwa zawodowego. Osoba z kwalifikacjami murarskimi poziomu 3, która posiada wystarczające doświadczenie zawodowe powinna zostać zaakceptowana, w miejsce niedawnego absolwenta systemu dualistycznego. Właściwie, problem nie jest szczególnie uciążliwy w przypadku Polski i krajów Grupy Trzeciej, ponieważ Belgia, Anglia, Francja, Niemcy i Holandia również mają swoje sposoby związane z kształceniem i w związku z tym absolwenci aby ich kwalifikacje miały pełną wartość na rynku pracy będą także musieli zdobyć praktyczne doświadczenie.

Podsumowując, główne rozbieżności związane z kwalifikacjami murarskimi w Anglii i, w mniejszym stopniu we Włoszech a pozostałymi sześcioma państwami to:

- wąski zakres szkolenia
- niepewna baza wiedzy fachowej
- brak elementu kształcenia ogólnego i nauki o społeczeństwie
- ograniczone poczucie odpowiedzialności za siebie i za realizowany projekt
- stosunkowo niska, choć z tendencją rosnącą, wartość na rynku pracy.

Możliwe jest, że doświadczenie zmniejszy te rozbieżności. Przykładowo, uczeń/stażysta może zdobyć wiele umiejętności pracując w małym przedsiębiorstwie w Anglii a nie w dużym gdzie jako podwykonawca uczy się wyłącznie układania cegieł. Osobiste i społeczne kwalifikacje mogą się podnosić również wraz z doświadczeniem związanym z obejmowaniem różnorodnych stanowisk w małych firmach. Są to różnice o dużym znaczeniu w początkowym okresie szkolenia zawodowego, ich korekta pociągnie za sobą znaczącą reformę programową w zakresie murarstwa pod warunkiem, że będą chęci równania do programu krajów Grupy Trzeciej. Poza tym, także struktura i zarządzanie w murarstwie stanowią problem.

Różne mini-badania, jakie przeprowadziliśmy w firmach, miejscach pracy oraz miejscach szkoleń w ośmiu krajach wskazują na znaczne różnice w sferze stabilności oraz w strukturach wpływających na murarskie szkolenie zawodowe. Istotnym czynnikiem niezbędnym do rozwoju i umacniania zaufania jest znajomość instytucji i sposobów pracy oraz przesłanek związanych z ogólną stabilnością. Kraje z relatywnie stabilnymi instytucjami oraz podmiotami zarządzającymi znacznie łatwiej nawiążą współpracę niż kraje nieposiadające ich. Najważniejsze struktury instytucyjne to: podmioty działające w ramach całego przemysłu, włączając w to związki pracodawców, związki zawodowe oraz organizacje związane ze szkoleniem zawodowym; usługodawcy oferujący grupowe szkolenia, na przykład *Samenwerkingsverbanden* w Holandii, Instytucja Szkolenia Pracowników w Przemśle Budowlanym we Włoszech i *Compagnons du Devoir* we Francji; same firmy budowlane, szkoły zawodowe oraz centra szkoleniowe. W celu zapewnienia stabilności struktur, w ramach których działa szkolenie zawodowe, należy zwrócić uwagę na partnerstwo społeczne, które wydaje się być bardziej skuteczne od sił rynkowych z jednej strony i silnej kontroli państwa, z drugiej. I tutaj ponownie kraje z partnerstwem społecznym w zakresie szkolenia zawodowego murarzy oraz ze stosunkowo stabilnymi firmami i instytucjami szkoleniowymi łatwiej będą ze sobą współpracować i rozwijać między sobą praktykę wzajemnego zaufania.

8. Wypracowywanie metodologii tworzenia wspólnej struktury ramowej

Pomimo, że trudności związane z tworzeniem struktury ramowej w zakresie kwalifikacji zawodowych wydają się ogromne, osiągnięcie porozumień dotyczących dostosowania się do wspólnych zasad pomiędzy krajami jest jeszcze trudniejsze i nie objęte naszymi badaniami. Wspólna porównawcza struktura ramowa w zakresie murarstwa powinna spełniać następujące warunki:

- współpraca w ramach struktur europejskich/branżowych;
- wprowadzenie modyfikacji do struktur europejskich (ESK);
- rozważenie poziomu 3a zaproponowanego w raporcie Kwalifikacji branżowych (SQF);
- elastyczna interpretacja wyników nauki w pojęciu szerszym niż zwykle oparcie się na ocenach, w związku z niemożliwością praktycznej realizacji (Brockmann i inni 2008a);
- dołączenie *wymiaru zakresowego* w celu wzięcia pod uwagę zakresu działań murarskich oraz innych czynności powiązanych oraz upewnienie się, że każdy opis kwalifikacji krajowych naprawdę pasuje do treści opisowej, a nie jest po prostu wpisem poziomu

nominalnego. Jest to potencjalnie trudne w związku z przecinaniem się z innymi wymiarami struktur ramowych co prowadzi ostatecznie do powstania struktury trzymiarmowej. Bez tego jednak struktura ramowa będzie bezużyteczna. Mówiąc prościej, zakres może zostać dostosowany poprzez dodanie działań do zaproponowanej tabeli SQF (Tabela 8). W celu stworzenia dokładniejszej struktury ramowej, należy określić podstawę oraz opcjonalne działania – jak pokazano w Tabeli 6 (patrz załącznik);

- wyjaśnienie „umiejętności” w celu dokładnego określenia zarządzania osobą oraz projektem, poprzez modyfikację kolumny „autonomia i odpowiedzialność”;
- wiarygodne odniesienia związane z murarstwem w celu uniknięcia niesatysfakcjonujących wyników związanych z obecnym procesem ESK;
- akceptacja większości państw biorących udział.

9: Perspektywa tworzenia wspólnej struktury ramowej porównującej kwalifikacje w ramach ESK

Grupa Druga oraz Trzecia kwalifikacji murarskich wykazują znaczny potencjał rozwojowy w zakresie Strefy Wzajemnego Zaufania (SWZ) w oparciu o podobieństwa systemów szkolenia zawodowego. Rozwój techniczny, ogólne kształcenie oraz umiejętności zarządzania projektem są wspólnymi elementami programów, choć w przypadku Holandii należy wprowadzić znaczne zmiany związane z programem technicznym, tak aby były one rozpoznawane jako równoważne z analogicznymi elementami w innych państwach. Jednak, wszystkie sześć krajów powinno w sposób stosunkowo prosty akceptować kwalifikacje innych krajów na rynku pracy (pamiętając o sytuacji Holandii wspomnianej powyżej) i jeżeli będzie to możliwe i nie będzie wymagać większych zmian, programy będą bardzo podobne – co pokazano w tabeli 6 (patrz załącznik). Wspólny nacisk na zarządzanie projektem i osobistą odpowiedzialnością pomoże w spełnieniu uzasadnionych oczekiwań związanych z umiejętnościami murarzy krajów obu grup odnośnie samodzielnej pracy, współpracy oraz odpowiedzialności za pracę przy stosunkowo niskim poziomie dozoru.

Pozostaje jeszcze problem związany z wartością względną na rynku pracy w przypadku kwalifikacji zdobywanych w szkole i kwalifikacjach opartych na wiedzy praktycznej lub zdobywanych w dwojaki sposób, jest to jednak problem, który można określić, jako problem zaufania na szczeblu krajowym. Wynika on z przekonania, że osoby zdobywające naukę w szkole, które nie odbyły praktyki zawodowej w normalnych warunkach pracy w przemyśle budowlanym są gorzej przygotowane niż osoby, które ukończyły taką samą szkołę ale w połączeniu z zajęciami praktycznymi i praktykami zawodowymi.

Podsumowując kraje Grupy Drugiej i Trzeciej należy wspomnieć, że elementy tworzące Strefy Wzajemnego Zaufania (SWZ) już istnieją, wymagają tylko pewnych zmian na poziomie krajowym, wiążą się one z podobnie określanymi celami i treścią korespondujących ze sobą systemów. Kraje Grupy Pierwszej wskazują na trudności związane z integracją wszystkich ośmiu krajów w jedną wspólną sferę wzajemnego zaufania ZMT ponieważ są one „dość dalekie” od pozostałych sześciu krajów. Przede wszystkim w Anglii murarstwo jest traktowane jako zawód z wąskim zakresem działań. Kształcenie ogólne oraz zarządzanie projektem są mało znaczącym elementem podstawowego programu szkolenia zawodowego. Dodatkowo, brak umów partnerstwa społecznego związanych z zarządzaniem szkoleniem zawodowym w zakresie murarstwa wpływa na brak wiarygodności co do natury programu szkolenia oraz struktury kwalifikacji. Gdy szkolenie zawodowe jest wyłącznie w rękach państwa i/lub głównych pracodawców, kuszące jest wprowadzanie ciągłych zmian dopasowanych do doraźnych potrzeb, co prowadzi ostatecznie do niejasnej sytuacji w tej branży na skutek szybko następujących po sobie zmian. Co więcej, rozwój Strefy Wzajemnego Zaufania (SWZ) w ramach samych krajów Grupy Pierwszej jest

problematyczny w związku z ciągłymi zmianami, różnicami pomiędzy nimi w zakresie technicznym oraz, jak w przypadku Włoch, w związku z dużymi różnicami regionalnymi.

W związku z tym, że pierwotne systemy szkolenia zawodowego i zdobywania kwalifikacji murarskich w krajach Grupy Drugiej i Trzeciej wydają się działać prawidłowo, w stosunku do krajów Grupy pierwszej proponuje się następujące alternatywy:

- Wprowadzenie przez państwa Grupy Pierwszej, zwłaszcza przez Anglię, reformy szkolenia zawodowego w zakresie murarstwa, na przykład:
 - Szersze wprowadzanie umów partnerstwa społecznego w celu uznawania kwalifikacji.
 - Zmiana programu nauczania w zakresie technicznym, zwiększenie kształcenia ogólnego oraz umiejętności zarządzania projektem
- Grupa Pierwsza pozostaje poza początkową fazą tworzenia Strefy Wzajemnego Zaufania (SWZ) w zakresie murarstwa i branży budowlanej w ramach UE. Jeżeli rzeczywiście ma powstać sprawnie działający system gwarancji wiedzy w zakresie murarstwa zdobytej przez doświadczenie (*Accreditation of Prior Experiential Learning-(APEL)*), pewna asymetria pomiędzy Grupą Pierwszą a Grupami Drugą i Trzecią może zostać złagodzona.

Następstwa realizacji drugiej alternatywy mogą jednak mieć wpływ na zakłócenie symetrii: napływ murarzy z innych krajów do Grupy Pierwszej będzie trwać ponieważ ich przydatność dla określonych celów jest dobrze znana i wykorzystywana przez pracodawców. Murarze z Grupy Pierwszej mogą uzyskać dostęp do rynku pracy w państwach Grupy Drugiej i Trzeciej, ale przy stale utrzymujących się ograniczeniach odnośnie zakresu wykonywanych przez nich robót i podrzędnej roli w stosunku do murarzy z krajów Grupy Drugiej i Trzeciej. Przejrzystość zapewniona przez ESK wzmocni tę tendencję.

Przyjęcie Struktury branżowej (*ang. SQF*) jako Struktury Ramowej Kwalifikacji Zawodowych (*ang. OQF*) tak jak pokazano w Tabeli 8 będzie skutecznym rozwiązaniem mającym na celu stworzenie Strefy Wzajemnego Zaufania (SWZ) (*ang. ZMT*) w zakresie murarstwa. Jej działanie polegałoby na służeńiu w charakterze wzajemnie uznawanego instrumentu branżowego oraz zawodowego, przy jednoczesnym „zapewnienu przyszłości” struktury ramowej murarstwa ze względu na jej elastyczność oraz stosunkową łatwość dopasowywania w zależności od potrzeb.

¹ Poprzez „umiejętność zarządzania projektem” rozumiemy umiejętność wykonania następujących zadań: planowanie, kontrolowanie, koordynowanie, ocena w zależności od rozszerzania zadań określonych w kontrakcie łącznie z całkowitą realizacją projektu budowlanego.